

● SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

MAHMUT ÖZAKKAŞ

● Yazı İşleri Müdürü :

CAHİT BALTACI

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
İMAN VE AHLÂK BUHRANI	Eb'ul-Hasan Ali NEDEVİ Ter.: Selâhaddin KAYA
İSLÂM'DA EDEB	Tahir BÜYÜKKÖRÜKCÜ
BORÇLU KALMIYALIM (Şiir)	H. Nusret ZORLUTUNA
İSLÂM SADELİK VE KOLAYLIKLAR DİNİDİR	Mehmed SOFUOĞLU
CANÂNIMIN HARİMİNDE (Şiir)	YAMANDEDE
KENDİNİ TANIMAK	Prof. Dr. A. N. TARLAN
ENSTİTÜ RÛHUNA (Şiir)	Ahmed VANLI
CA'FER b. MUHAMMED	Dr. Ahmed Subhi FURAT
FİLİSTİN MES'ELESİ	A. J. TOYNBEE Cev.: Çetin KUTAY
ASR-I SEÂDETTE YAHÛDİLER	M. Hulûsi BOLAY
ZEYD İBN SABİT	Süleyman ATEŞ
İLKOKULLARDA AHLÂK EĞİTİMİ	Doç. Dr. Nureddin TOPÇU
MECELLE	Prof. Ali Himmed BERKİ
İSLÂM'IN İKTİSAT ESASLARI	Hamdi MERT
KUTADGU BİLİĞ VE ATEBETÜ'L HAKAYİK'İN KARŞILAŞTIRILMASI	Dr. Neclâ PEKOLCAY
DİLİMİZ VE MES'ELELERİ	Prof. Faruk K. TİMURTAŞ
VEBÂ HASTALIĞI VE KARANTİNA	Dr. Âsaf ATASEVEN
SORUNUZ SÖYLYELİM	Gazi MERT
İSLÂM NAZARINDA DOĞUM KONTROLÜ	İ. Semahaddin CEM
TİYATROYU ALDATAN BİR OYUN	Hilmi KURTULUŞ
TÜRK TİYATROSU	
HABER	İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K.: 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara : T.İ.H.O.M.C.F. Genel Başkanı : **ŞÜKRÜ ÖZTÜRK**
Konya : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı : **A. EKREM GENÇ**
Kayseri : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Baş.: **İ. HACİVAT**
İzmir : T.İ.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başkanı : **O. ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Sekreter :
Erdoğan ATAK

Ressam :
Gürbüz AZAK
Mustafa EREN

Klişeler : PULCU Klişe
Dizgi ve Baskı : AHMET SAİT MATBAASI — İSTANBUL
Yıl : 1. Sayı : 4
Basıldığı Tarih : 27 KASIM 1967

ABONE

İLÂN TARİFESİ

Yıllık : 12 sayı, 30. TL. Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.
Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL. İç Kapak : 2 renk 1.500 TL.
Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır. Renkli ilân sahifesi :
Yabancı Memleketlere İki katı. Tamamı : 1.200 TL.
1/2 : 750 TL.
1/4 : 400 TL.
1/8 : 250 TL.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasın iade edilmez.

Sahne

Tiyatroyu aldatan bir oyun:

«KELEPÇE»

Hilmi KURTULUŞ

Yazan : Refik ERDURAN

Sahneye Koyan : Engin CEZZAR

Dekor : Metin DENİZ

Oynayanlar : Ali Poyrazoğlu, Gülriz Sûruri,
Engin Cezzar, Zeki Dingsoy...
(Cezzar'lar topluluğu Fatih
Tiyatrosu)

Cezzar'lar Tiyatro topluluğunun telif oyunları repertuvarlarına almak arzusu ve bu arzunun ısrar haline gelişi, yarınki Türk Tiyatrosunun doruğa ulaşmasını isteyenlerce bir minnet duygusuyla karşılanmıştı. Ama, inançların çok kolay ve birden yıkıldığı bir memlekette, Türkiye'de bu inancın da kısa zamanda yıkıldığı görüldü. Yönetici ve oyuncu Engin Cezzar bir büyük dönüşle tiyatrodan ayrılmış, bir kör lâbirentin içinde bo-calamağa başlamıştı. Seçtiği eserler ucuzdu, sundand, güçsüzdü, hiç biri tiyatro değildi. Bu gün, bir reklâm furysı, belli ve yapma bir acelecilik içinde son kozunu oynamakta «KELEPÇE».

«Kelepçe» bir tiyatro eseri midir? Bu durumuyla bu soruya evet diyebilmek imkânsızdır. Giraudoux'un deyimiyle «Manevi ve artistik eğitimin» olması gereken tiyatroyu bir kenara bırakalım, en ilkel anlamıyla tiyatro eserinin temeli olan «Karakterlerin sallantıda» olduğu, hatta çoğu zaman bir çirkin replik veya espri uğruna harcanarak büsbütün yok edildiği, bölük bölük anılar panoraması hiç bir zaman bir tiyatro eseri olamaz. Kaldı ki, tiyatro eserlerinin dayandığı temel karakterlerin sağlamlığı ve güven verici oluşu yanında, dil'dir. Tiyatro yazarının, dilini bir kuyumcu titizliği ve kuşkusu içinde işlemesi gerekir. Dil, tiyatro eserinin can damarı ve vaz geçilmez unsurudur. Bir Millet'in dili: roman, hikâye ve şürden çok tiyatrodan yaratılıp geliştirilir. Kıvr dillerin tiyatrosu yoktur ve tiyatrodan bayağılaşan dil ancak, köksüz, kültürsüz milletlerin dilidir. Bu

bakımdan bir tiyatro yazarı, bağlı olduğu milletin diline gelişi güzel tasarruf edemez. Ne yazık ki: (Kelepçe) de maksatlı bir şekilde Türk dili seviyesizleştirilmeğe, bayağı, bir kısırlık içinde yavanlaştırılmağa götürülmek istendiği açıkça görülmektedir.

Ayrıca, zaman ve mekân bakımından da (Kelepçe) tiyatro eseri hüviyetini yitiriyor. Gerçi modern tiyatro, zaman ve mekân anlayışını yıkmıştır. Ama bu, hiç bir zaman, zamanın ve mekânın karikatürize edilmesi gereğini doğurmaz. Tiyatronun tahammül edemediği şey, tiyatronun alaya alınmasıdır. Bir köşk'te başlayan oyun hapishaneye, oradan gazinoya, oradan tekrar bir eve ve sonra sarp kayalıklara atlarken zaman, geri plânda bir şaşkın ışık bocalamasıyla dolaşüyor. Bütün bunlar (Kelepçe) yi bir tiyatro eseri değerinden alıp, başarısız ve noksan bir orta younu hüviyetine doğru itiyor. Hatta yer yer, orta oyunlarının tekniğini (Kelepçe) de boş yere arandığı bile oluyor.

Cezzar'ların Fatih Tiyatrosunda lânse ettikleri oyun yazarı Rerik Erduran muayyen bazı kabiliyetleri olan bir kişi, bir ismarlama yazardır. Bunda en büyük görev tiyatrolarımıza düşüyor. Yazdığı kötü piyesleri tiyatrolarımız oynamazlarsa eğer, Erduran ya vaz geçer oyun yazmaktan, ya da gayret edip günün birinde gerçekten tiyatro yazarı olur. Erduran'ın oyunlarından ilk gördüğümüz «Deli» az bir ara ile de «Karayâr» ı görmüştük. Bunları, (Uçurtmanın zinciri, Kartal Tekmesi) takip etti. Şimdi bu yazarın (Kelepçe) siyle karşı karşıyayız... Erduran bu piyesleri için (Her biri marksist beyannâme) demektedir. Muayyen bazı sebeplerle solculuğa özenen ve onu moda haline getirmeye çalışan Erduran lüks meskenleri, sıcak salonlarında kırtarak benim piyeslerim (Bir marksist beyannâme) dir demesi şaşılacak şey... «Deli» Bir marksist beyannâme, «Bir kilo namus» marksist beyannâme, «Ayı masalı» bir marksist beyannâme, «Direkler arası» marksist bir beyannâme ha... hadi oradan...

Kelepçe'nin konusuna gelince : kurulu düzenin mânasızlığı, sathi ilişkilerin toplum ruhuna işlediği ve herşeyin başlarken bittiği; bu anlamsızlığa bir çözüm bulunamadığı, bulunamayacağı... Kişileri Beckett'in kişileri gibi dış görünüşte topluma uyan, ama ruhen yalnız hiç bir zaman gelmeyeceğini bile bile bir kurtarıcının (Godot) gelmesini bekleyen, ona ümit bağlayan insanların çarpışmaları... Ve sonra işlemiyen adalet çarklarının dişlileri arasında sıkışıp kalmış yaşantılar. Final (netice) de iyiye, güzele çatarak yaşama arklarımızı tı kayabilme çabası... Çorak toprak yaratma sevdası.

Oyunun kişilerine gelince : Yerli mah İrma da Gülriiz Süruri, Vatan kurtaran bir aydın yazar da Ali Poyrazoğlu, Halkı temsil eden de Engiz Cezzar ifadelendirdikleri yaşantıların bir heves karekteri mi? Yoksa bir his istismarcısı mı idi... Bilemediklerinden hissedilir şekilde bocaladılar.

GERÇEKTEN HİKÂYE : Bir ekim günü, yağmur ve soğuğa rağmen, Özel Fatih Tiyatrosu'nun salonu sıcaktı... Ve boştu. Gişe açıktı ve gişenin camında aylık biletlerin satışa çıkarıldıkları yazılıydı.

Türk Tiyatro San'atına büyük darbe vuran «KELEPÇE» adlı oyunun bir sahnesinde his istismarelarını ifadelendirenler toplu halde....!

Bugünkü

Türk

Tiyatrosu

ve

Özel Sahnelerimiz

Tiyatrolar seyircilerini, gerçek tiyatro ile doyurmak zorundadırlar. Hele bizde, iddia edildiği gibi, geri kalmış bir memleket vasfı yapılandırılan Türkiye'de, tiyatroların ilk ödevi budur. Karagöz, orta oyunu, meddah ve çok ilkel tiyatroların çekirdeği olan düğün-dernek oyunlarının hâla temaşa alanında hüküm sürdüğü Anadolu'nun birçok yerlerinde bir varyet topluluğu sanıldığı ve bu yüzden hor görüldüğü düşünülecek olursa, temsil olunacak eserlerin, ne dereceye kadar gerçek tiyatro örnekleri olması gerekeceği ve tiyatroların yerine getirmek zorunda oldukları ödevlerinin ne derece zor olacağı kendiliğinden ortaya çıkacaktır.

Özel tiyatroların, yaşamakla yok olmak çizgisi üzerindeki savaşı kazanabilmek için, küçük ya da sırasına göre büyük tâvizler vermesi belki şarttır. Sırasında hiç de tiyatro olmıyan bir oyunu, anlayışlarını fedâ pahâsına oynamak zorunda kalmaları da tabii-

İdir. Ancak böyle hallerde büyük iddialarla ortaya çıkmamaları, tãvizleri ve acı fedakãrlıklarını bilerek ve düşünerek, gerçek yüzlerini de açıklamalıdır. Sahneye koydukları oyunların tiyatro ile uzaktan yakından pek az ilgisi olduğunu bildikleri halde büyük iddialarla seyirciyi celmelemeleri affedilemez. O zaman, yerine getirilmeyen bir ödevin hüznünün yanbaşımda, tiyatro san'atına bile bile kastetmek gibi bir cinayet çıkar ortaya.

Bu durumu, bu kötü çirkin gerekliliği ortadan kaldırmak için, Özel tiyatroların iddia edildiği gibi, paraca desteklenmesi mi lazımdır? Önce bizim, bu düşünceye olmadığımızı belirtmemiz gerekiyor. Paraca desteklenmekten kasit devlet ya da bir devlet kuruluşu yahud da bir mahalli idare olduğunu kabul ederek, bu düşünceyi tutmuyoruz. Özel bir tiyatro, gücüne ve san'at zevkine güvenen, seyirci-oyuncu ilişkilerinin alternatifini en ince hassasiyetine kadar bilen, biraz da hürriyetini seven kişilerin grubu olduğuna göre herhangi maddi bir bağ, önceden bunların yıkımı olacaktır. Bunun yerine, her zaman ve her yerde, tiyatroya geleni etkileyecek nitelikte olan eserleri seçmek ve eserlerdeki san'at heyecanını ve bütün plãstiği kendi ruh süzgecinden geçirip sahneden salona aktarmak seçilmesi gereken en iyi yol olmalıdır.

İyi eser, gerçek tiyatro iyi oyuncular ve usta bir rejisörün elinde her zaman salonun sevgisini toplar ve o salonun, dış hayattaki izlemine devam ettirir. Sağma ve şarlatan Breith'i tutanlar, Breith'in yüzünü döndüğü Çin Tiyatrosunda, Çinlilerin şu sözünü de unutmamalıdır: «Mükemmel bir ustalık, eğer ruh da varsa, bir saheser yaratabilir...»

Devlet ya da Belediye tiyatroları gibi, bağlı olduğu kuruluşlardan para yardımı görmemeleri halinde Özel tiyatroların yaşama imkânının bırakılmıyacağını, böylece Türk tiyatrosunun yarımın olamayacağı gibi müphem tehlikelerden dem vurmak o kadar çürük ve temelsiz. Çünkü Türkiye için Tiyatronun yarım demek, Türk kültürünün de yarım demek olacak; cemiyette yerleşik medeniyetin en ilkel icabı olan bir arada iyiye ve güzele doğru kalkınmanın bir atlama taşı niteliğiyle önemli bir yer tutacaktır. Ama, yarımın hazırlanması bugüne bağlıdır; bugünü olmayan bir şeyin yarımından bahsedilemez. Önce, tiyatronun, bizdeki bugünü tartışılmalıdır. Ve tartışılırken de, her halde, paradan önce, nasıl bir tiyatro kastedildiğinin, daha doğrusu tiyatro anlayışımızın ne olduğunu, kesin çizgilerle belirtilmesi gerekir. Büyüklü küçüklü on-onbeş özel tiyatro bir-ikisi ayrı tutulursa, henüz gerçek yüzlerini gösterememişler ve iddialarına rağmen tiyatro dendiği zaman ne anlaşılacak gerektiğini henüz ortaya koyamamışlarken, veya tiyatro adına utanç verici gösterileri sahneye getirmişlerken, tiyatronun bugününden ya da yarımından söz etmek, biraz da ciddiyet dışına taşmak gibi oluyor.

Geçtiğimiz tiyatro mevsiminin oyunlarını düşünüyorum: çoğu yerli olan oyunların eser olarak tenkidini bir tarafa bırakalım. Özel tiyatroları sadece bu oyunların seçilişi bakımından ilgilendirir; yani rejisörün veya yöneticinin tiyatro anlayış ve zevki bakımından değerlendirir bu seçiş. Ama bu oyunların sahneye konuş tarzı, dekorları, ışık ve müzikleri, kısaca ve bütün olarak sahneden salona aktarılacak istenen topyekün tiyatro gerçeği, o tiyatronun tutumu yönünden ölçüsünü verir. Tiyatroyu bir circuna eşğine sürükleyen sebepleri iki düşünce üzerinde toplayabiliriz:

biri, ki asıl büyüğüdür teşkil eder, yazardadır. Yazarlarımızın pek azı tiyatronun ne olduğunu biliyor. Ya romandan, ya hikâyeden gelmişler tiyatroya. Tiyatroyu da roman ve hikâye sanıyorlar; tiyatronun başka bambaşka bir dünya olduğunu keşfedemiyorlar. Sonra, sokak gerçeğini tiyatro gerçeği olarak kabul ediyorlar. Halbuki, bir sokak gerçeği — ya da alelade bir gerçek ancak yazarın ruh ve anlayış gerçeğinden süzülükten sonra fotoğrafıktan kurtulup değerleniyor, tiyatrodaki ikinci bir defa süzgeçten geçiyor, arınıp yunarak son değerini alıyor. Eğer bu böyle olmasa idi, sokakta hergün yüzlercesini gördüğümüz ve yaşadığımız gerçeklerin bir san'at eseri niteliğini taşıması gerekirdi. Ve atlı dokuzluk bri fotoğraf makinasının resmi ile Van Gogh'un farkı bulunmaması icabederdi. Kendi öz ve biçimi olan tiyatromuza ulaşabilinmek için, tiyatro yazarlarımıza düşen görev çok yüküldür. Maalesef, Türkiye'de meslekten yetişmiş tiyatro yazarı yok denecek kadar az. Bunun için de ihtisaslaşma olamıyor. Yazar ağayı ele alıyor; sonra halk-ağa, sömürülen, zengin-fakir birbirine benzer olaylar dizisi başlıyor. Bugün problemimiz ağa değildir. Yazarlarımız tuhaf bir özentilik içinde ve ancak vakit buldukça da kalem oynatıyorlar. Ekserisi gişe için yazıyor, oyuncu için yazıyor. Yani tiyatro yazarlığın ticaret haline sokuyor. Eserlerde, bir takım meselelerimize eğilmek mecburiyetindeyiz. Mühim olan bu meselelerin sahneye aktarılması samimi ve uslubu yerinde olmasıdır.

İkinci sebep olarak da, Özel Tiyatrolarımızın bir ensembler hava taşımamasını da ileri sürebiliriz. Bizdeki Özel tiyatrolar, çoğuncası, bir tek as oyuncunun kişiliği üzerine kurulmuştur. Bu oyuncu hemen her seferinde iyi bir aktör fakat iyi bir rejisör değildir. Böyle olunca da, seçeceği oyunları, ister istemez oyuncu yönü ağır basarak seçer. Bir dramaturgun iç sorumluluğunu ister istemez, oyunculuk heyecanı ve sivrilmeye ihtirası uğruna, kolayca bir yana iter.

İşte Özel tiyatrolarımızın bu yönlerini tartışırken, tiyatro bağımsızlığı, san'at adamı dokunulmazlığı ve gerçek tiyatro deyimlerini benimsemiş oyuncuların ve tiyatro topluluklarının da, böyle olmasa bile buna yakın fikirlerle ve bir tiyatro ciddiyeti içinde, istediklerinin nelere mal olabileceğini düşünerek hareket etmek zorunda olduklarını belirtmek istiyoruz. Yoksa, Türk Tiyatrosunun yarım gibi müphem tehlikelerden bahsetmek meseleye bir ışık tutmaz ve kimseye birşey kazandırmaz. Olan, yine Türk tiyatrosuna olur. Olan yine sahneden aldatılanlara olur.

Bu durumda düşünülecek tek şey, öğretimden eğitime, eğlenceden çok Türk kültürüne ve san'atına hizmet edecek köklü ve geniş bir tiyatro alanının tesisidir. Bu alanı meydana getirecek tiyatroların büyük bir kısmını Özel Tiyatrolar meydana getireceği için, bunların san'attan başka bir müstebitin emrinde olmaksızın, geleneklerine, inançlarına, ahlâkına hürmet ederek ödevlerini yerine getirmeleri gerekir. Yobaz gibi, Hülleci gibi tiyatro adına utanç verici, yüz kızartıcı derlemeleri, sahnelerine getirebilen gerek Özel, gerekse resmi tiyatrolarımız mevcut oldukça, tiyatromuzun yarımından söz etmek hatadır. Tiyatromuzun milli şûur ve milli şahsiyet olarak yeniden başlatılması, san'at maskesi altında dolambaçlı yollarla gizli emellerini tahakkuka çalışanların, Türk san'at ve kültürüne ihânetleri sebebiyle, bu mevzudan ılelebet ellerinin çektilmesi gerekmektedir.